

THE INFLUENCE OF THE PARENT TO OCCUR THE READING CULTURE WITH CHILDREN

Çocuklarda Okuma Kültürünün Oluşmasında Ailenin Etkisi¹

Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL² & Arzu YİĞİT³

Abstract

The aim of this research is to determine the influence of the parent occurring the reading culture with children. By revealing the positive and negative family members' influences aims making suggestions to remove the problems. Parent of the sixth grade students, study in Tavşanlı, (a town of Kütahya) constitute the researching group. Descriptive Model has been used in the study and the data has been collected through Qualitative Research Method. By identifying the influence of parent related to occur the reading culture with children Semi Structured interviews have been made with family membersto reveal the positive and negative affects and the ways of solutions. The datas provided from the interviews with parents have been investigated through descriptive analysis techniques. The influence of parent to occur the reading culture with children, the necessary things to make children like reading,the contributions of following child's magazine to gain habits of reading culture,the benefits of following periodic editions , the importance of reading hours at home,the points to be paid attention while buying books for children, the benefits of composing a library , the problems to be encountered while occurring the reading culture, the importance of cooperation with teachers and the benefits of reading books have been evaluated with various aspects. It is clear that the parents' influence has an important role about occurring the reading culture with children. The ways of solution have been provided for the problems.

Keywords: *The reading culture, parent, child, book, model.*

Özet

Bu araştırmanın amacı, çocuklarda okuma kültürünün oluşmasında ailenin etkisini belirlemektir. Ailenin olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya koyarak bulunan sorunların giderilmesine yönelik öneriler oluşturmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Kütahya ilinin Tavşanlı ilçesinde öğrenim gören 6. sınıf öğrencilerinin velileri oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada betimsel model kullanılmış, araştırmaya ilişkin veliler nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Çocuklarda okuma kültürünün oluşmasında ailenin etkisini belirleyip, oluşan olumlu ve olumsuz etkileri ve çözüm yollarını ortaya koymak için ailelerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerde elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. Çocuklarda okuma kültürünün oluşmasında ailenin etkisi; çocuklara okumayı sevdirmek için yapılması gerekenler, çocuk dergileri takip etmenin okuma kültürü kazandırmadaki katkıları, süreli yayın takip etmenin faydaları, evde okuma saati düzenlemenin önemi, çocuklara kitap alırken dikkat edilmesi gereken noktalar, kitaplık oluşturmaın faydaları, okuma kültürü kazandırırken karşılaşılan sorunlar, öğretmenlerle iş birliğine gitmenin önemi ve kitap okumanın faydaları boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Çocuklarda okuma kültürünün oluşmasında ailenin çocuklar üzerinde önemli bir rolü olduğu tespit edilmiştir. Ortaya çıkan sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Okuma kültürü, aile, çocuk, kitap, model.*

¹ Bu makale daha önce 7. Uluslararası Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Kurultayı, Muğla, 19-21 Haziran 2014'de bildiri olarak sunulmuş ve özet olarak basılmıştır.

² Yrd. Doç. Dr. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, e-posta: fulyatopcuoglu@gmail.com

³ Öğretmen, MEB, e-posta: arzuuyigit43@gmail.com

1. GİRİŞ

Dil öğretiminin temel becerilerinden biri okumaktır. Okuma becerisi metindeki sembollerin seslendirilmesiyle oluşan bütünlüktür (Kara, 2013). MEB Türkçe Öğretim Programı'nda okuma becerisini şöyle tanımlamıştır: "Ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması sürecidir. Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır" (MEB, 2006: 6).

Okuma, insanın kendini gerçekleştirme ve yaşamını sürdürebilmesi bakımından çok önemlidir. Dil eğitimi içinde hem dil bilincinin hem de diğer becerilerin etkili bir biçimde kazandırılmasında ayrı bir değere sahip olan okuma, temel eğitimin başından başlayarak yükseköğretimin sonuna kadar tüm eğitim disiplinleri içinde birincil edinim ve paylaşım aracı olarak kullanılmaktadır (Maden, 2012).

Tanımlara bakıldığında, okumanın sadece gözle yapılan bir iş olmayıp, bilişsel bir sürecin de okuma işinin içinde olmasının, okuma sırasındaki sese dönüşen sembollerin anlamlandırılmasının gerektiği anlaşılmaktadır. Bilgi birikimi ancak okumanın anlama dönüşmesiyle oluşturulabilir (Elbir ve Bağcı, 2013).

İnsan yaşamının en büyük gereksinimlerinden biri olan okuma ediminin alışkanlık haline getirilmesi gerekmektedir. Alışkanlık, bir davranış, bir eylemi, bilinçli ya da bilinçsiz olarak sürekli yinelemektir. Okuma alışkanlığı, okuma eylemini bilinçli, istekli ve düzenli olarak sürdürme, okuduklarından bilgilenme, özgür ve yaratıcı düşünme, okuduklarından kavradıklarını özümseme, ön okumalar ile ilişkilendirme, analiz, sentez yapma süreçlerini içerir (Yıldız, 2013). Okuma kültürü ise, okuma alışkanlığı kazanmış kişidir.

Okumayı yaşam felsefesi haline getirmeyen bireylerin yaşamları üretmeyen, düşünemeyen, mücadele edemeyen ve bunlarla nasıl başa çıkacağını bilemeyen bir çerçevede devam eder (Arslan, 2013). Okuma eylemi sahip olunan bilgiyi arttırmanın yanında insanların farklı bakış açıları geliştirmelerine, hayatı yorumlama gücünü arttırmaya, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeye yardımcı olmaktadır (Gün, 2012). Okuduğunu anlama, metinlerin içerdiği bilgilerle beyindeki bilgi yapılarının bütünleştirilerek anlam kurulmasıdır.

Okuma alışkanlığı etki ettiği alanlar açısından çok faktörlü bir eylemdir. Bu alışkanlığın kazanılmasına ve geliştirilmesine etki eden faktörlerin başında okul, öğretmen, çevre ve aile gelmektedir (Özbay, 2005; Özbay, 2006; Yılmaz 2004). Bireylerin okuma becerisini kazanabilmesi için fiziksel ve zihinsel yetilere sahip olmanın yanında bu beceri ile ilgili eğitimi almış olmaları da gerekmektedir. Bu eğitim ailede başlamaktadır. Çocuklar ile birlikte okunan hikâyeler onların okuma eğitimi için gerekli olan hazır-bulunmuşluklarını sağlamaktadır (Elbir ve Bağcı, 2013).

İnsanın kendini yetiştirmesinde önemli rol oynayan okuma becerisini geliştirmedeki engelleri en aza indirmek gerekmektedir. Okuma güçlüklerini en aza indirmenin yolu ise çok okumaktır. Bu nedenle okulda ve evde okuma etkinlikleri yapılmalıdır. Öğrenciler okumak için heveslendirilmeye çalışılmalıdır (Duran ve Sezgin, 2012).

Öğrencilerin okul dışında okumaya ayırdıkları zaman okuma becerisini geliştirmelerinde önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler okul dışındaki zamanlarının büyük bölümünü evlerinde geçirmektedirler. Evlerinde ise ebeveynlerini model almakta ve onların eğitim anlayışı ile şekillenerek yetişmektedirler. Bu sebeple çocuklarda okuma kültürünün oluşmasında ailenin etkisi yadsınamaz. Yapılan araştırmalara göre (Mete, 2012) ana babaların dörtte biri çocuklarının okuma alışkanlığını geliştirmek, kitap okumaya teşvik etmek için çaba göstermektedir. Bu durumdan dolayı ailenin önemi ve etkisi bir kat daha artmıştır.

Dökmen (1994), çocukların ve gençlerin okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmasında anne ve babanın rolünü “modelden öğrenme” ilkesi çerçevesinde değerlendirmekte, çocukların ve gençlerin yeterli miktarda ve gerekli kalitede okuması isteniyorsa, modelden öğrenmelerini sağlayacak ortamın hazırlanması gerektiğine işaret etmektedir. Çocukların okumayı modelden öğrenebilecekleri ilk ve en önemli ortam olarak ise “aileyi” göstermektedir.

Literatür incelendiğinde okuma üzerine yapılan çalışmalarda, çocukların okuma kültürünün oluşturulmasında ailenin etkisi üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmayla alanyazına bir katkı sağlamak amaçlanmıştır. Araştırma, çocuklarda okuma kültürü oluşturulmasında ve geliştirilmesinde ailenin rolünü ortaya koyması bakımından önemlidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Çocuklarda okuma kültürünün oluşmasında ailenin etkisini velilerin görüşlerine dayalı olarak belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, var olan durumu olduğu gibi ortaya koyma amacı güdüldüğünden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2007, s.77).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında Kütahya ili Tavşanlı ilçesindeki 6. sınıfa giden öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla seçilen 15 veliden oluşmaktadır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme yönteminde araştırmacı yakın ve erişilebilmesi kolay olan bir durumu seçer. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.113).

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada elde edilen verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 39).

Araştırmada veriler yarı-yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmede, katılımcıya önceden belirlenmiş sorular sorulur. Bunun yanı sıra gerekli görülen yerlerde yeni sorular sorulabilir ve bazı soruların

sorulmasından vazgeçilebilir (Karasar, 2007, s. 167-168). Araştırmada velilerle yapılacak görüşmeler için görüşme soruları önceden hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme sorularıyla ilgili Türkçe eğitimi alanında uzman iki öğretim üyesi ve iki Türkçe öğretmenin görüşleri alınmıştır. Sonrasında bir veli ile ön görüşme yapılmış ve sorulara son şekli verilmiştir. Araştırmada yapılan görüşmelerde elde edilen veriler ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve daha sonra kayıt altında bulunan bu veriler düz metin haline getirilmiştir. Ayrıca araştırmada elde edilen bulgular, velilerin sorulara ilişkin verdiği cevaplardan aynen alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilmek için gerekli olan kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde ise elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre gruplanır ve bu gruplar yorumlanır. Betimsel analizde görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 224-227).

Araştırmada yapılan görüşmelerle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Çocuğunuza okumayı sevdirmek için neler yapmanız gerektiğine inanıyorsunuz?
2. Çocuklarınızın çocuk dergileri takip etmesinin okumayı sevmelerinde ne gibi katkısının olacağını düşünüyorsunuz?
3. Süreli bir yayın takip etmenin çocuğunuza ne gibi faydaları olabilir?
4. Evde okuma saati düzenlemenin önemi nedir?
5. Çocuğunuza kitap alırken nelere dikkat ediyorsunuz?
6. Evde bir kitaplık oluşturmanın çocuğa nasıl faydaları vardır?
7. Çocuğunuza okuma kültürü (alışkanlığı) kazandırırken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
8. Çocuğunuzun okuma alışkanlığını geliştirmek için öğretmenleriyle işbirliğine gitmenin ne gibi faydaları olabilir?
9. Kitap okumanın çocuğunuza faydaları ne olabilir?

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenirlik, sonuçların inandırıcılığı bakımından araştırmalarda kullanılan iki önemli ölçüttür. Nitel araştırmalarda toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması geçerliğin önemli ölçütlerindedir. Bu araştırmada verilerin toplanması ve analizi süreci ayrıntılı bir biçimde açıklanarak geçerlik sağlanmıştır. Güvenirliği sağlamak için ise elde edilen veriler iki ayrı araştırmacı tarafından analiz edilerek ortak bir karara varılmıştır.

Araştırmada araştırmacıların üstlendiği görev; araştırma sürecinin tasarlanması yürütülmesi ve sonlandırılması; uygulama sürecinin planlanması, uygulama ortamının oluşturulması ve yürütülmesi; gerekli analizlerin yapılması ve bulgular ile sonuçların raporlaştırılmasıdır. Araştırmacının kendine ait görüşleri raporun tartışma, sonuç ve öneriler kısmına dâhil edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmamızın bu bölümünde altıncı sınıf öğrencilerinin velilerinin kendilerine yöneltilen açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan temalar, frekanslar, örnek cevapların oluşturduğu bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Okumayı Sevdirmede Yapılması Gerekenlere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan velilerin ‘Çocuğunuza okumayı sevdirmek için neler yapmanız gerektiğine inanıyorsunuz?’ sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda çıkarılan temalar, frekanslar ve yüzdeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: Okumayı sevdirmede yapılması gerekenlere ilişkin temalar

Temalar	f	%
Kitap alma	9	32
Model olma	9	32
Ödüllendirme	3	11
Kitap okumanın öneminden bahsetme	3	11
Fiziksel ortamı sağlama	2	7
Okulun ve çevrenin desteği	1	3,5
Okuma etkinliklerine katılmasını sağlama	1	3,5

Okumayı sevdirmek için yapılması gerekenler; %32 eşit oranda kitap almak ve model olmak olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte ödüllendirme, kitap okumanın öneminden bahsetme, fiziksel ortamı sağlama, okulun ve çevrenin desteği ile çocuğun okuma etkinliklerine katılmasını sağlama fikirleri de okumayı sevdirmede yapılması gerekenlere ilişkin temalar arasında yer almaktadır. Katılımcılardan bazıları bu konuyla ilgili görüşleri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmak için ona seveceği kitapları almamız. Ayrıca kendimiz de kitap okuyup örnek olmalıyız” (V14).

“Öncelikle çocuğumuzun yanında bizim kitap okuyup onlara örnek olmamız lazım. Çocuklarımız bizden gördüklerini yaparlar. Önce biz okumalıyız sonra çocuklarımızdan kitap okumalarını beklemeliyiz” (V8).

3.2. Çocuk Dergisi Takip Etmenin Okuma Alışkanlığına Katkılarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan velilerin ‘Çocuklarınızın çocuk dergileri takip etmesinin okumayı sevmelerinde ne gibi katkısının olacağını düşünüyorsunuz?’ sorusu sorulmuştur. Velilerden %93’ü okuma alışkanlığını geliştirdiği, %7’si ise okuma alışkanlığı için katkı sağlamadığı fikrine varmışlardır. Okuma alışkanlığını geliştirdiğini düşünen velilerin dergilerin hangi yolla okuma alışkanlığını geliştigiğine ilişkin verdikleri cevaplar doğrultusunda çıkarılan temalar, frekanslar ve yüzdeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Çocuk dergisi takip etmenin katkılarına ilişkin temalar

Temalar	f	%
Dergilerin renkli ve dikkat çekici olması	1 4	4 1
Eğlenceli vakit geçirtmesi	1 3	3 8
Faydalı bilgiler vermesi	3	9
Yazıların kısa olmasından dolayı sıkılmaması	2	6
Dergilerin verdiği eşantyonlar	1	3
Dergide sevilen kahramanların bulunması	1	3

Çocuk dergilerinin okuma alışkanlığını artırmasında dergilerin renkli ve dikkat çekici olmasının %41, eğlenceli vakit geçirtmesinin ise %38 oranında katkısı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte faydalı bilgiler vermesi, yazıların kısa olmasından dolayı sıkılmaması, dergilerin verdiği eşantyonlar ve dergide sevilen kahramanların bulunması da temalar arasındadır. Çocuk dergisi takip etmenin okuma kültürünü artırması ile ilgili velilerden bazıları görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Çocuk dergileri eğlenceli oluyor. Çocukların dikkatini çekiyor. Renkli olması çok güzel. İçindeki yazılar da çok uzun olmuyor. Bulmacalarını çocuğum severek yapıyor. Meraklarını artırıyor. Kitap okumaya olumlu katkıları oluyor. Biz de zaman zaman dergi alıyoruz” (V3).

“Çocuk dergilerinin rengârenk ve çizgi kahramanlarla dolu olması onların biraz daha zevkli ve heyecanlı kitap okumalarını sağlar” (V11).

3.3. Süreli yayın takip etmenin okuma kültürü kazandırmadaki katkılarına ilişkin bulgular

Araştırmaya katılan velilerin ‘Süreli yayın takip etmenin çocuğunuza ne gibi faydaları olabilir?’ sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda çıkarılan temalar, frekanslar ve yüzdeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 3: Süreli yayın takip etmenin katkılarına ilişkin temalar

Temalar	f	%
Ailenin model olmasını sağlaması	6	35
Gündemden haberdar etmesi	5	29
Okumayı zorunlu hale getirmesi	3	18
Olayları çözümlemesini sağlaması	2	12
Kelime dağarcığını arttırması	1	6

Süreli bir yayın takip etmenin %35 oranda çocuğa ailenin model olmasını sağlaması ve %29 gündemden haberdar olmasını sağlaması yoluyla okuma kültürünü kazandırabileceği düşünülmektedir. Ayrıca süreli yayınların çocuklara okumayı zorunlu hale getirmesi, olayları çözümlemesini sağlaması ve kelime dağarcığını arttırması gibi faydalarından da söz edilmektedir. Konuyla ilgili velilerden bazılarının görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Süreli bir yayın almamız evde gazete okunduğunu çocuğa göstererek örnek olmamız açısından önemlidir ve bu durum okumayı da zorunlu hale getirecektir” (V12).

“Elbette faydası vardır. En azından güncel konular hakkında bilgi sahibi olurlar” (V9).

3.4. Evde Okuma Saati Düzenlemenin Katkılarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan velilerin ‘Evde okuma saati düzenlemenin önemi nedir?’ sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda çıkarılan temalar, frekanslar ve yüzdeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Okuma saati düzenlemenin katkılarına ilişkin temalar

Temalar	f	%
Disiplin ve düzen sağlaması	9	30
Örnek olmayı sağlaması	5	17
Ders başarısını arttırması	4	13
Okuma becerisini geliştirmesi	4	13
Kitap okuma sevgisi kazandırması	3	10
Aile içindeki iletişimi arttırması	3	10
Anlama gücünü geliştirmesi	2	7

Evde okuma saati düzenlemenin kitap okuma alışkanlığına katkıları için; % 30 disiplin ve düzeni sağlayacağı, %17 örnek olmayı sağlayacağı belirtilmiştir. Ayrıca ders başarısını arttırması, okuma becerisini geliştirmesi, kitap okuma sevgisi kazandırması, aile içindeki

iletişimi arttırması ve anlama gücünü geliştirmesi temaları da görülmektedir. Bu konuyla ilgili görüşlerden bazıları şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocuğa okumayı sevdirebilmek için okuma saati önemlidir. Çocuğa anne ve babasından görerek okuma alışkanlığı kazandırılabilir. Böylece okumayı zevkli hale getirebiliriz. Anne, baba ve çocuk arasında kopukluk olmaması ve anne babanın çocuğuyla ilgilendiğini göstermesi açısından önemlidir” (V12).

“Evimizde disiplinin ve düzenin sağlandığı muhakkak. Öğretmenimizin tavsiyesiyle 1 yıldır okuma saati düzenliyoruz. Alışkanlık haline geldi diyebilirim” (V2).

3.5. Kitap Alırken Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan velilerin ‘Çocuğunuza kitap alırken nelere dikkat ediyorsunuz?’ sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda çıkarılan temalar, frekanslar ve yüzdeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 5:Kitap alırken dikkat edilenlere ilişkin temalar

Temalar	f	%
Çocuğun seviyesine uygun olması	11	42
İlgi çekici olması	7	27
Bilgilendirici olması	4	15
Dilinin sade olması	2	8
Korsan kitap olmaması	1	4
Renkli ve resimli olması	1	4

Çocuklara kitap alırken dikkat edilen hususlar; kitapların çocukların seviyesine uygun (%42) ve ilgi çekici olması (%27) üzerinde yoğunluk göstermektedir. Bununla birlikte bilgilendirici olması, dilinin sade olması, korsan kitap olmaması ile renkli ve resimli olması da temalar arasında yer almaktadır. Bu konuyla ilgili görüşlerden bazıları şu şekilde ifade edilmiştir:

“İlgisini çekecek kitaplar almaya çalışıyorum. İçeriğinin faydalı olmasına dikkat ediyorum. Yaşına uygun olmasına da ayrıca önem veriyorum” (V5).

“Öncelikle çocuğun sevecek okuyacağı kitapları alıyorum. Onun seviyesine uygun olmasına da dikkat ediyorum” (V6).

3.6. Evde Kitaplık Oluşturmanın Faydalarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan velilerin ‘Evde bir kitaplık oluşturmanın çocuğa nasıl faydaları vardır?’ sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda çıkarılan temalar, frekanslar ve yüzdeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 6: Evde kitaplık oluşturmanın faydalarına ilişkin temalar

Temalar	f	%
Kitaba olan ilgiyi arttırması	8	36
Bilgiye kolay ulaşılmasını sağlaması	5	23
Düzenlilik sağlaması	4	18
Kitabı hayatın bir parçası haline getirmesi	2	9
Kitaba değeri arttırması	2	9
Okuma modeli oluşturması	1	5

Veliler evde bir kitaplık oluşturmanın faydalarını %36 kitaba olan ilgiyi arttırması ve %23 bilgiye kolay ulaşılmasını sağlaması şeklinde yorumlamaktadırlar. Bununla birlikte düzenlilik sağlaması, kitabı hayatın bir parçası haline getirmesi, kitaba değeri arttırması ve okuma modeli oluşturması şeklinde temalar da bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili görüşlerden bazıları şu şekilde ifade edilmiştir:

“Evde bir kitaplık olması, kitapların gözünün önünde bulunması daha cazip ve çekici olabilir. Bu kitap okuma isteği sağlar” (V14).

“Aradığı bilgileri daha kolay bulur. Ayrıca bir düzen sağlar” (V4).

3.7. Çocuklarına Okuma Kültürü Kazandırırken Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan velilerin ‘Çocuğunuza okuma kültürü kazandırırken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?’ sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda çıkarılan temalar, frekanslar ve yüzdeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 7: Okuma kültürü kazandırırken karşılaşılan sorunlara ilişkin temalar

Temalar	f	%
Televizyon	10	33
İnternet ve bilgisayar	8	27
Çabuk sıkılma	3	10
Sokak alışkanlığı	2	7
Kalın kitapların korkutması	2	7
Zamanı yönetememe	2	7
Ailenin bilgisizliği	1	3
Eğitim sistemindeki uyumsuzluk	1	3

Okuma becerisinin yetersizliği	1	3
--------------------------------	---	---

Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırırken karşılaşılan sorunların başında %33 ile televizyon, %27 ile internet ve bilgisayar gelmektedir. Bununla birlikte çabuk sıkılma, sokak alışkanlığı, kalın kitapların korkutması, zamanı yönetememe, ailenin bilgisizliği, eğitim sistemindeki uyumsuzluk, okuma becerisinin yetersizliği gibi temalar da bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili velilerden bazıları görüşlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

“Çocuğuma okuma alışkanlığı kazandırmak için uğraştığımı söyleyebilirim. Bu konuda en büyük sıkıntı televizyon ve bilgisayar oyunları başında geçen zamanı kısaltmada oldu. Ayrıca iyi bir arkadaşın çok önemli payı var. Kitap okuyan başarılı bir arkadaşı varsa işiniz biraz daha kolay oluyor” (V6).

“Televizyon ve internet bütün zamanlarını alıyor. Ödevlerinden kalan zamanlarını onlar yüzünden kitap okuyarak geçirmiyorlar” (V13).

3.8. Öğretmenle İş birliğinin Öneme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan velilerin ‘Çocuğunuzun okuma alışkanlığını arttırmak için öğretmenleriyle iş birliğine gitmenin ne gibi faydaları olabilir?’ sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda çıkarılan temalar, frekanslar ve yüzdeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 8: Öğretmenle iş birliğinin öneme ilişkin temalar

Temalar	f	%
Model olması	11	35
Sorumluluk kazandırması	7	22
Disiplin kazandırması	4	13
İlgilenildiğinin görülmesi	3	10
Kitap seçimini kolaylaştırması	3	10
Ailenin bilgilenebilmesi	3	10

Okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenle yapılan işbirliğinde, öğretmenin model olması %35 ve sorumluluk kazandırması %22 oranda faydalı görülmektedir. Bunlardan başka, disiplin kazandırması, ilgilenildiğinin görülmesi, kitap seçimini kolaylaştırması ve ailenin bilgilenebilmesi temaları da yer almaktadır. Bu konuyla ilgili velilerden bazılarının görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğretmenini örnek alarak çocuğumuza okuma alışkanlığını daha rahat kazandırabileceğimizi düşünüyorum” (V10).

“Kitap okumayı sevdirmede bize de sorumluluk vermesi yardımcı olabilir. Öğretmenimiz bu konuda çalışma yapıtı. Bu konuda seminer de verebilir” (V15).

3.9. Kitap Okumanın Faydalarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan velilerin 'Kitap okumanın çocuğunuza ne gibi faydaları olabilir?' sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda çıkarılan temalar, frekanslar ve yüzdeler aşağıdaki gibidir:

Tablo 9: Kitap okumanın faydalarına ilişkin temalar

Temalar	f	%
Bilgiyi arttırması	11	22
Anlatma becerisini geliştirmesi	11	22
Anlama becerisini geliştirmesi	7	14
Başarıyı arttırması	7	14
Hızlı okuma becerisi kazandırması	4	8
Hayal gücünü geliştirmesi	3	5
Kelime hazinesini zenginleştirmesi	3	5
Bakış açısı kazandırması	2	4
Araştırma yapma isteğini arttırması	1	2
Kaliteli zaman geçirmesini sağlaması	1	2
Özgüven duygusunu geliştirmesi	1	2

Kitap okumalarının faydaları ile ilgili toplam 51 görüş bulunmaktadır. Veliler %22 oranında bilgiyi arttıracak ve anlatma becerisini geliştireceğini düşünmektedirler. Bununla birlikte anlama becerisini geliştirmesi, başarıyı artırması, hızlı okuma becerisi kazandırması, hayal gücünü geliştirmesi, kelime hazinesini zenginleştirmesi, bakış açısı kazandırması, araştırma yapma isteğini arttırması, kaliteli zaman geçirmesini sağlaması ve özgüven duygusunu geliştirmesi temaları yer almaktadır. Bu konuyla ilgili velilerden bazılarının görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir:

"Kitap okumak değişik yaşamları tanınmasını sağlayıp dünya görüşü oluşturur. Güzel konuşmasını sağlar. Okuduğunu daha çabuk anlar. Sınavlardaki başarısını arttırır. Kendini daha iyi ifade eder. Kitaplardan yeni bilgiler öğrenir" (V6).

"Kitap okumak çocuğun yeni hayatları tanınmasını sağlayacak, hayal dünyasını genişletecek ve ufku açacaktır. Düzgün ve akıcı konuşmasını sağlayıp, sosyal çevrede kendini daha iyi ifade etmesine yarayacaktır. Ayrıca konuşma ve yazma becerisi artacaktır" (V1).

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çocuklarda okuma kültürü oluşturulmasında ve geliştirilmesinde ailenin rolünü belirleme amacıyla yapılan çalışmada ailenin okuma kültürü oluşturmada hem model olma açısından hem de çocukların geleceklerini şekillendirme açısından büyük önem taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada okumayı sevdirmek için velilerin üzerinde durduğu en önemli iki konu çocuklarına kitap almak ve model yani örnek olmak olarak belirlenmiştir. Arıcı (2009) da üniversite öğrencilerinin okumayı nasıl sevdiğileri üzerine yaptığı çalışmada mülakata katılan gençlerin, ailelerinin -özellikle anne ve babanın- okuma konusunda kendilerine yol gösterdiklerini, onların da genelde okumayı seven kişiler olduklarını ve onları model aldıklarından bahsetmektedir. Ayrıca aynı çalışmada kitap seçiminin öneminden, alınacak kitabının ilgi çekici olması gerektiği üzerinde de durulmaktadır.

Evans (2006: 22) dergileri, faydalı bilgiler içeren, eğlendiren ve tanıtılan ürün ve hizmetleri satın alması için okuyucuyu ikna etmeye çalışan yayınlar olarak tanımlamaktadır. Araştırmaya katılan veliler, renkli ve dikkat çekici olması ile eğlenceli vakit geçirtmesinden dolayı çocuk dergilerinin okuma alışkanlığını artırmasında katkısı olduğunu düşünmektedirler. Balcı (2003) çalışmasında çocuklar için hazırlanan süreli yayınlar, özellikle de dergilerin her dönemde çocukların ilgisini çektiğini, çocukların okuma alışkanlığı kazanması ve bilgi edinmesinde önemli işlevler yüklediğini belirtmektedir.

Süreli bir yayın takip etmenin çocuğa ailenin model olmasını sağlaması ve gündemden haberdar olmasını sağlaması yoluyla okuma kültürünü kazandırabileceği düşünülmektedir. Aslan (2013) çalışmasında; öğrencileri derslere motive etme adına gazete ve dergilerden Türkçe dersindeki konularla ilgili yazıların kullanılması gerektiğini belirterek, dergi ve gazetelerin öğrenciler için daha dikkat çekici yapıya sahip olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Özer ve Doğan (2013) çalışmalarında ailelerin okumaya gerekli zamanı ayırmaları, eve kitap, gazete ve dergi almaları, evde çocuklarının düzeylerine uygun kitap bulundurmaları ve bunlarla birlikte bir kütüphane oluşturulmalarının çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Evde okuma saati düzenlemenin disiplin ve düzeni sağlayacağı, örnek olmayı sağlayacağı belirtilmiştir. Okuma ile ilgili ilk uygulamaların aile ortamında sağlanması gerektiği, ev ve okullarda okuma saatleri düzenleyerek öğrencilerin düzenli bir şekilde okul dışında günlük okumaya teşvik edilmesi gerektiği, okul dışında okumanın akademik başarıyı arttırdığı yine Özer ve Doğan'ın (2013) çalışmasında belirtilmektedir.

Çocuklara kitap alırken dikkat edilen hususlar; kitapların çocukların seviyesine uygun ve ilgi çekici olması üzerinde yoğunluk göstermektedir. Güneş (2006) okuma kültürü kazandırmada üzerinde durulması gereken en önemli şeylerden birinin kitap seçimi olduğunu ifade etmektedir. Çocuğun geleceğine ve ilerideki yetişkinler olan çocuklara yön vermede kitap seçimine dikkat edilmesi gerektiğini, bunun için de çocuğun ilgisine uygun kitaplar seçilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Veliler evde bir kitaplık oluşturmanın faydalarını kitaba olan ilgiliyi artırması ve bilgiye kolay ulaşılmasını sağlaması şeklinde yorumlamaktadırlar. Evde bir kitaplık olmanın, anne ve babanın kitap okumasının, çocukların okuma tutumunu arttırmada olumlu etkileri olduğu Durualp, Çiçekoğlu ve Durualp'in (2013) çalışmasında da belirtilmektedir.

Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırırken karşılaşılan sorunların başında televizyon, internet ve bilgisayar gelmektedir. Özer ve Doğan (2013) araştırmalarında, bilgisayar kullanan öğrencilerin okumaya karşı tutumlarının kullanmayan öğrencilere göre daha düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bilgisayar kullanmalarının okumaya karşı geliştirdikleri tutumu olumsuz yönde etkilediğini saptamışlardır. Bu çalışmadan başka öğrencilerin neden yeterince kitap okumadıklarının incelendiği çalışmalarında

Aksaçoğlu ve Yılmaz (2007), televizyon izleme ve bilgisayar kullanma ile ilgili nedenlerin ilk üç sırayı aldığını belirtmektedirler.

Okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenle iş birliği yapılması gerektiğini düşünen veliler, öğretmenin model olması ve sorumluluk kazandırması gibi faydaları olduğunu belirtmektedirler. Öğrencilerin okuma kurallarını sağlıklı uygulamalarına yönelik etkinliklere hem okulda öğretmenlerinin çalışmalarıyla hem de ev ortamında velilerin katkısıyla ağırlık verilmesi gerektiği, bu yönde çalışmaların öğrencilerin okuma becerilerine olumlu katkı sağlayacağı Gün (2012) tarafından belirtilmiştir.

Kitap okuma alışkanlığı insanın kendi kişiliğini, karakterini ve doğrularını oluşturması, yeni ufuklara açılmasını sağlaması bakımından önemlidir. Kitap bilgi edinmenin yanında yaşama gönül gözü ile bakılmasını ve iç zenginlik yaratılmasını sağlar (Ortaş, 2011). Çalışmaya katılan veliler de kitap okumalarının faydaları ile ilgili bilgiyi artıracığı, anlatma ve anlama becerisini geliştireceği, başarıyı artıracığı, hızlı okuma becerisi kazandıracığı, hayal gücünü geliştireceği, kelime hazinesini zenginleştireceği, bakış açısı kazandıracığı, araştırma yapma isteğini arttıracığı, kaliteli zaman geçirmeyi sağlayacağı ve özgüven duygusunu geliştirmesini sağlayacağını belirtmektedirler.

Ayrıca Elbir ve Bağcı (2013) çalışmalarında; okuma alışkanlığının kazandırılabilmesi için çocukların okul öncesi eğitime gönderilmesi, çocuklara küçük yaşta okuma sevgisi ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırılması, evde çocuğa ait bir kitaplık kurulması, çocuğun süreli bir yayına abone edilmesi, okul ve sınıf kitaplıklarının işlevsel hale getirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak bu çalışmada, okuma kültürünün oluşmasında ailenin etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmayla birlikte eğitimin en önemli basamağı olan ailelerin okuma ve okuma kültürü ile ilgili farkındalıklarının önemi ortaya konulmuştur.

5. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen veriler ışığında çocuklarda okuma kültürü oluşturmada ailenin etkisi belirlenmiştir. Okuma kültürünün oluşturulabilmesi için araştırmaya yönelik öneriler şunlardır:

1. Çocuklara onların ilgisini çekebilecek, seviyelerine uygun kitaplar alınmalıdır.
2. Çocuklarla birlikte kitap okuyup model öğrenme sağlanmalıdır.
3. Okuma alışkanlığı edinebilmesi için çocuk dergileri takip edilmelidir.
4. Çocukların kitaba olan ilgisinin artması için evde kitaplık oluşturulmalıdır.
5. Çocukların evde televizyon izlerken ve bilgisayar oyunu oynarken geçirdikleri zamana dikkat edilmelidir.
6. Okuma alışkanlığı kazandırmak için evde okuma saatleri düzenlenmelidir.
7. Okuma alışkanlığını artırmak için öğretmenlerle iş birliğine gidilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksaçoğlu, A.G. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi, *Türk Kütüphaneciliği*, 20(1), 3-28.
- Arıcı, A. F. (2009). Okumayı nasıl sevdiler? Üniversite öğrencileriyle mülakatlar. *Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26 (1),47-58.
- Arslan, A. (2013). Okuma becerisi ile ilgili makalelerde cinsiyet değişkeni. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 2(2), 251-265.
- Balcı, A. (2003). Bir okuma materyali olarak çocuk dergileri ve “Çocuklara Rehber” *TUBAR*, 13, 319-349.
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psikososyal bir araştırma*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Duran, E. ve Sezgin, B. (2012). Yankılayıcı okuma yönteminin akıcı okumaya etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 145-164.
- Durualp, E., Çiçekoğlu, P. ve Durualp, E. (2013). Sekizinci sınıf öğrencilerinin kitap okumaya yönelik tutumlarının internet ve kitap okuma alışkanlıkları açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(1), 115-132.
- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). Birinci ve ikinci kademe okuma eğitimi üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 11, 229-247.
- Evans, P. (2006). *Exploring Publication Design*. Thomson Delmar Learning, USA.
- Gün, M. (2012). İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi okuma metinlerinde karşılaşılan sorunlar. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(4),1-21.
- Güneş, F. (2006). Çocuklarda Okuma İlgisi ve Kitap Seçimi. *İlköğretmen*, 2, 43-45.
- Kara, M. (2013). Zenica Üniversitesi Türkoloji Bölümündeki Boşnak öğrencilerin Türkçe metin okumadaki sorunları. *Turkish Studies*, 8(4), 939-950.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Maden, S. (2012). Ekran okuma türleri ve Türkçe öğretmeni adaylarının ekran okumaya yönelik görüşleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(3),1-16.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6-7-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mete, G. (2012). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Üzerine Bir Araştırma (Malatya İli Örneği). *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 43-66.

- Ortaş, İ. (2011). Kitap okuma alışkanlığı nasıl kazandırılır? Kitap okuru bir toplum muyuz? http://turkoloji.cu.edu.tr/genel/ibrahim_ortas_okuma_aliskanligi.pdf, adresinden 05. 01. 2014 tarihinde indirilmiştir.
- Özbay, M. (2005). *Bir dil becerisi olarak dinleme eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özbay, M. (2006). Okuma eğitiminde çevre faktörü. *Eurasian Journal of Educational Resarch*, 24, 161-170.
- Özer Özkan, Y. ve Doğan, B. (2013). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okuma becerisinin kestirilmesinde etkili olan değişkenlerin belirlenmesi. *International Journal of Social Science*, 6(4), 667-680.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2013). Okuma motivasyonu, akıcı okuma ve okuduğunu anlamının beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarısındaki rolü. *Turkish Studies*, 8(4), 1461-1478.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.